

UDC (УДК) 347.73:336.1
JEL Classification: K 42; K 23; H 60

Франчук Василь Іванович,

доктор економічних наук, професор,
проректор Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: franchukvasil@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5305-3286

Петрик Ігор Ярославович,

завідувач відділення актуалізації навчання
та практичної підготовки
Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: Igor.tr.mil.iviv@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0196-5499

БЮРО ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ НЕЦІЛЬОВОМУ ВИКОРИСТАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Анотація. Розглянуто зміст нецільового використання бюджетних коштів та роль у протидії цьому правопорушенню Бюро фінансових розслідувань. Зазначено, що більшість повноважень Бюро фінансових розслідувань (відповідно до законопроекту від 18.09.2019 № 1208-2) спрямовані на виявлення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень. Доцільним є закріплення механізмів запобігання та припинення правопорушень, а також вжиття заходів щодо відшкодування шкоди, заподіяної протиправною діяльністю державному чи місцевому бюджету.

Ключові поняття: Бюро фінансових розслідувань, протидія, нецільове використання бюджетних коштів, завдання.

Franchuk Vasyl,

Doctor of Economics, Professor,
Vice-Rector Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: franchukvasil@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5305-3286

Petryk Ihor,

Head of Update Department training and practical training
Institute for Training Specialists for National Police Units
Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: Igor.tr.mil.iviv@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0196-5499

BUREAU OF FINANCIAL INVESTIGATIONS AS A SUBJECT OF OPPOSITION TO MISUSE OF BUDGET FUNDS

Abstract. *Formulation of the problem.* Despite the declaration and attempts to strengthen the battle against offenses in the public sector, misuse of budget funds remains a fairly common tort. The statistics indicate both the relevance of the scientific study of activities to counteract the misuse of budget funds, and the importance of the effective functioning of the system of law enforcement agencies, the reform of which has been carried out in recent years. Among the objectives of such a reform is the creation of a subject that would be endowed with the functions of counteracting most of the economic tort issues, including counteracting violations of budget legislation. According to the draft Law of Ukraine No. 1208-2 of September 18, 2019 (adopted on first reading), the Bureau of Financial Investigations is proposed to be recognized as such a body.

The purpose of this article is to study the potential of the Bureau of Financial Investigations as a subject to counter the misuse of budget funds.

The main results of the study. The article discusses the content of misuse of budget funds. The author analyzes the powers of the Bureau of Financial Investigations as a subject to counter the misuse of budget funds. Attention is drawn to the tasks and mechanisms of interaction between the Bureau of Financial Investigations and other public administration bodies. It is also noted that after the adoption of the Law of Ukraine «On the Bureau of Financial Investigations» (as of November 15, 2019 the bill was prepared for second reading), the Bureau of Financial Investigations will acquire the status of a subject to counteract the misuse of budget funds, which is confirmed by an analysis of its tasks, powers and interaction mechanisms with other public administration authorities.

Conclusions. Most of the powers of the Financial Investigation Bureau are to identify, investigate and solve criminal offenses. It is advisable to consolidate the mechanisms for preventing and suppressing offenses attributed to the jurisdiction of this entity (including misuse of budget funds), as well as taking measures to compensate for harm caused by illegal activities of the state or local budget.

Key concepts: Bureau of financial investigations, counteraction, misuse of budget funds, tasks.

DOI 10.32518/2617-4162-2019-4-140-145

Вступ

Незважаючи на декларування та спроби посилення боротьби з правопорушеннями у бюджетній сфері, нецільове використання бюджетних коштів залишається достатньо поширеним деліктом. Лише органами Державної аудиторської служби України (далі – Держаудитслужба) протягом січня – вересня 2019 року встановлено на майже 1,1 тис. об'єктів контролю випадки незаконного, нецільового витрачання коштів і матеріальних цінностей, а також їхньої недостачі на загальну суму більш як 1,1 млрд грн (або 78,9% від загальної суми виявлених порушень, що призвели до втрат). З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни органи Держаудитслужби до правоохоронних органів протягом цього періоду передали 604 матеріали ревізій та перевірок. Зі свого боку, правоохоронні органи у січні – вересні 2019 року за матеріалами проведених заходів державного фінансового контролю розпочали 330 досудових розслідувань та 98 досудових розслідувань – за результатами участі у перевірках правоохоронних органів [1]. Ці статистичні дані вказують як на актуальність наукового дослідження діяльності щодо протидії нецільовому використанню бюджетних коштів, так і на важливість ефективного функціонування системи правоохоронних органів, реформа яких здійснюється останніми роками. Серед завдань такої реформи є створення суб'єкта, який був би наділений функціями протидії більшості деліктів економічної спрямованості, зокрема й протидії порушенням бюджетного законодавства. Відповідно до проекту Закону України від 18.09.2019 № 1208-2 [2] (прийнятий у першому читанні) таким органом пропонується визнати Бюро фінансових розслідувань.

Окремі аспекти діяльності органів державної влади щодо забезпечення протидії нецільовому використанню бюджетних коштів досліджувались у роботах О. П. Гетманець, Е. С. Дмитренко, А. М. Касьяненко, О. А. Музики-Стефанчук, Ю. С. Назара, Є. С. Овсяннікова, І. М. Проць, Л. А. Савченко, І. А. Сікорської, В. Д. Чернадчука, Н. Я. Якимчук та інших науковців. Однак, положення законопроектів, що визначають повноваження суб'єктів протидії нецільовому використанню бюджетних коштів, зокрема й Бюро фінансових розслідувань, предметом наукового дослідження не були.

Метою статті є дослідження потенційних повноважень Бюро фінансових розслідувань як суб'єкта протидії нецільовому використанню бюджетних коштів.

1. Протидія нецільовому використанню бюджетних коштів

Відповідно до ст. 119 Бюджетного кодексу України [3] нецільовим використанням бюджетних коштів є їх витрачання на цілі, що не відповідають:

– бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет);

– напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми або в порядку використання бюджетних коштів (включаючи порядок та умови надання субвенцій);

– бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів).

Тобто цілі використання бюджетних коштів визначені документами, в яких реалізуються повноваження учасників бюджетного процесу. Бюджетне призначення розглядається як повноваження головного розпорядника

бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дає змогу надавати бюджетні асигнування. Зі свого боку бюджетне асигнування – це повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів.

В умовах застосування програмно-цільового методу в управлінні і державним, і більшістю місцевих бюджетів відповідність використання коштів напрямам, передбачених у паспорті бюджетної програми чи в порядку використання бюджетних коштів стає одним із основних критеріїв визначення дотримання учасником бюджетного процесу принципу цільового використання бюджетних коштів. Паспорт бюджетної програми визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), та цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та (або) реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів. А порядок використання бюджетних коштів містить цілі та напрями використання бюджетних коштів, відповідального виконавця бюджетної програми, підстави або критерії залучення одержувачів бюджетних коштів до виконання бюджетної програми, завдання головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів), що забезпечують виконання бюджетної програми, з визначенням порядку звітування про її виконання (зокрема щодо результативних показників) та заходів впливу у разі її невиконання тощо.

Використання бюджетних коштів не на цілі встановлені цими документами є правопорушенням, загальним об'єктом якого є суспільні відносини, що складаються у сфері бюджетної діяльності суб'єктів публічної влади та інших учасників бюджетного процесу. Тобто до загального об'єкту можливо віднести усю сукупність бюджетних відносин. Видовим об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини, що складаються під час виконання бюджетів і посягають на порядок функціонування бюджетної системи, а безпосереднім варто вважати суспільні відносини щодо використання конкретним учасником бюджетного процесу коштів, виділених з державного чи місцевого бюджету, не за цільовим призначенням [4, с. 56].

Залежно від конкретних обставин нецільового використання бюджетних коштів до порушників можуть бути застосовані заходи фінансово-правової, цивільної, дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності. Кримінально-правова охорона цільового використання бюджетних коштів здійснюється за допомогою приписів ст. 210 Кримінального кодексу України [5] «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням».

2. Аналіз завдань та повноважень Бюро фінансових розслідувань як суб'єкта протидії нецільовому використанню бюджетних коштів

Проект Закону України від 18.09.2019 № 1208-2 «Про Бюро фінансових розслідувань» (далі – законопроект № 1208-2) [2] передбачає, що детективи Бюро фінансових розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 210 Кримінального кодексу України, у разі якщо розслідування такого кримінального правопорушення не належить до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Ці приписи наділяють Бюро фінансових розслідувань статусом суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства, зокрема й щодо протидії нецільовому використанню бюджетних коштів.

Відповідно до законопроекту № 1208-2 пропонується створити Бюро фінансових розслідувань як центральний орган виконавчої влади, що утворюється Кабінетом Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності. Тобто цей суб'єкт буде зобов'язаний протидіяти нецільовому використанню бюджетних коштів не лише шляхом розслідування, кримінального правопорушення, передбаченого ст. 210 КК України, але й шляхом запобігання, виявлення, припинення та його розкриття.

На наявність повноважень щодо здійснення цих заходів вказується у наступних нормах законопроекту № 1208-2. Так, відповідно до ст. 2 цього законопроекту, детектив Бюро фінансових розслідувань – це службова особа, яка уповноважена в межах компетенції, передбаченої Кримінальним процесуальним кодексом України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», здійснювати збір інформації про готування до вчинення або вчинення кримінальних правопо-

рушень з відкритих джерел, інформаційних ресурсів з обмеженим доступом та проведення оперативно-розшукової діяльності, а також досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань. На нашу думку, у цій нормі доцільно було б зазначити й завдання детектива щодо запобігання та припинення правопорушень, а також застосування заходів щодо можливості відшкодувати шкоду, завдану державі, зокрема й нецільовим використанням бюджетних коштів.

Структурування завдань детектива Бюро фінансових розслідувань так відповідало б основним елементам механізму безпекової діяльності як цілеспрямованого впливу на загрози певній соціальній системі, у нашому випадку – системі цільового використання бюджетних коштів. Розглядаючи механізми безпекової діяльності, необхідно виходити найперше з її логічної структури, тобто є механізми, з яких розпочинається безпекова діяльність, і є механізми, якими закінчується її технологічний цикл. Відтак доцільно розмістити безпекові механізми у такій послідовності: 1) механізми попередження загроз до початку її виникнення або реалізації; 2) механізми виявлення загроз; 3) механізми ліквідації загроз; 4) механізми відновлення діяльності, стану та відшкодування збитків [6, с. 156].

Елементи окремих механізмів розкриваються у ст.ст. 3, 4, 7 та 8 законопроекту № 1208-2. Так, відповідно до ст. 3 одним із принципів діяльності Бюро фінансових розслідувань є оперативність – негайне та безпосереднє вжиття заходів щодо боротьби з кримінальними правопорушеннями, протидія яким належить до компетенції Бюро фінансових розслідувань. А ст. 4 законопроекту № 1208-2 передбачає, що основними завданнями Бюро фінансових розслідувань є:

1) запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

2) збирання та систематизація інформації щодо економічної злочинності, виявлення та оцінка зон ризиків та загроз вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань, напрацювання способів їх мінімізації та усунення, складання прогнозів розвитку протидії злочинності в сфері економіки та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому;

3) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесених законом до його підслідності;

4) підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань.

Водночас варто зазначити, що діяльність Бюро фінансових розслідувань спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України.

Завдання та підпорядкування зумовлюють повноваження Бюро фінансових розслідувань. У законопроекті № 1208-2 повноваження Бюро фінансових розслідувань, на жаль, не повною мірою відповідають завданням. Так, завдання щодо виявлення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, а також збирання та систематизації інформації щодо економічної злочинності забезпечені повноваженнями:

1) проводити досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності та оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону;

2) здійснювати розшук осіб, які переховуються від органів слідства та суду за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності;

3) здійснювати інформаційно-аналітичну діяльність, спрямовану на встановлення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання та інтерпретацію, прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання для виявлення, розкриття та розслідування конкретних кримінальних правопорушень;

4) збирати, обробляти, накопичувати та аналізувати інформацію про фінансові операції та/або інші активи з метою виявлення ознак, що можуть свідчити про вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

5) збирати, аналізувати, узагальнювати інформацію щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, факторів, що їх детермінують, прогнозувати тенденції розвитку негативних процесів кримінального та криміногенного характеру в цій сфері;

6) у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та іншими законами, отримувати інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб від фізичних та юридичних осіб, депозитарних, фінансових установ, а також від Центрального депозитарію, клірингових установ та інших учасників депозитарної системи України.

Також для виконання цього завдання посадові, службові особи Бюро фінансових розслідувань у межах своєї компетенції для виконання службових обов'язків уповноважені:

1) отримувати інформацію та документи в порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України, необхідні для запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань, зокрема такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

2) залучати на добровільній основі, зокрема на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів;

3) здійснювати конфіденційне співробітництво з фізичними особами, зокрема на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в запобіганні, виявленні, припиненні, розслідуванні та розкритті кримінальних правопорушень;

4) у цілях оперативного-розшукової діяльності та досудового розслідування створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством.

А завдання щодо планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесених законом до підслідності Бюро фінансових розслідувань, та підготовки пропозицій щодо формування державної політики у цій сфері забезпечені повноваженнями:

1) вносити пропозиції Міністру фінансів щодо формування державної політики у сфері запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, протидія яким віднесена до компетенції Бюро фінансових розслідувань;

2) готувати та подавати через Міністра фінансів на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно-правових актів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеними законом до його підслідності;

3) узагальнювати практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Бюро фінансових розслідувань, розробляти пропозиції щодо його удосконалення та в установленому порядку подавати їх на розгляд Кабінету Міністрів України;

4) брати участь у розробленні проектів міжнародних договорів України у сфері запобігання та протидії з кримінальними правопорушеннями, віднесеними законом до його підслідності.

Що ж до завдань запобігати та припиняти кримінальні правопорушення, зокрема й нецільове використання бюджетних коштів, а

також напрацьовувати способи їх мінімізації та усунення, складати прогнози розвитку протидії злочинності в сфері економіки та визначати способи запобігання їх виникненню в майбутньому, то належний механізм їх реалізації через законодавчо визначені повноваження Бюро фінансових розслідувань не закріплені. Також не визначено повноваження Бюро фінансових розслідувань як способу усунення наслідків кримінальних правопорушень вживати заходів щодо відшкодування шкоди, заподіяної протиправною діяльністю державному чи місцевому бюджету.

Одним із позитивних аспектів законопроекту № 1208-2 є визначення основних засад взаємодії Бюро фінансових розслідувань з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами та іншими особами. Відповідно до ст. 7 цього законопроекту Бюро фінансових розслідувань у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими органами влади, підприємствами, установами та організаціями, банками та іншими фінансовими установами відповідно до законів та нормативно-правових актів. Порядок обміну інформацією, зокрема оперативною, проведення спільних заходів між Бюро фінансових розслідувань та державними органами, що відповідно до закону здійснюють оперативно-розшукову діяльність, встановлюється спільними наказами Міністерства, Бюро фінансових розслідувань та відповідних органів, та (або) органів, що забезпечують нормативно-правове регулювання їхньої діяльності.

Бюро фінансових розслідувань на безоплатній основі має право прямого доступу до відомостей (даних) державних електронних інформаційних ресурсів та автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків (баз) даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи, користується державними, зокрема урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами. Перелік автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків (баз) даних, до яких забезпечується прямий доступ Бюро фінансових розслідувань, встановлюється Кабінетом Міністрів України. Порядок зазначеного прямого доступу визначається відповідними міжвідомчими угодами (договорами), спільними наказами (розпорядженнями) та протоколами до них або в порядку електронної інформаційної взаємодії, якщо інше не передбачено законом.

Для реалізації завдань Бюро фінансових розслідувань як суб'єкта протидії нецільовому використанню бюджетних коштів важливим є ч. 7 ст. 7 законопроекту № 1208-2, відповідно

до якої органи державного фінансового контролю в Україні, а також інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням юридичними та фізичними особами законодавства України, з метою запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним до підслідності Бюро фінансових розслідувань зобов'язані передавати Бюро фінансових розслідувань одержані під час здійснення контрольних функцій відомості, матеріали перевірок, що можуть свідчити про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Бюро фінансових розслідувань, з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Висновки

Так, після прийняття Закону України «Про Бюро фінансових розслідувань» (станом на

15.11.2019 законопроект був підготовлений до другого читання) Бюро фінансових розслідувань набуває статусу суб'єкта протидії нецільовому використанню бюджетних коштів, що підтверджується аналізом його завдань, повноважень та механізмів взаємодії з іншими органами публічної адміністрації. Водночас більшість повноважень Бюро фінансових розслідувань спрямовані на виявлення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень. Доцільним є закріплення механізмів запобігання та припинення правопорушень, віднесених до підслідності цього суб'єкта (зокрема й нецільового використання бюджетних коштів), а також вжиття заходів щодо відшкодування шкоди, заподіяної протиправною діяльністю державному чи місцевому бюджету.

Список використаних джерел:

1. Аналітично-статистичний збірник за результатами діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів січень – вересень 2019 року. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/146947>.
2. Текст проекту Закону України про Бюро фінансових розслідувань № 1208-2 від 18.09.2019 (до другого читання від 13.11.2019). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887.
3. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Назар Ю. С., Проць І. М. Адміністративна та фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 172 с.
5. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Франчук В. І., Пригунов П. Я., Мельник С. І. Безпекова діяльність: системний підхід. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2017. Вип. 1. С. 154–163.

References:

1. Analytichno-statystychnyi zbirnyk za rezultatamy diialnosti Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy, yii mizhrehionalnykh terytorialnykh orhaniv [Analytical and statistical compilation on the results of the activities of the State Audit Service of Ukraine, its interregional territorial agency]: sichen – veresen 2019 roku. Retrieved from <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/146947> [in Ukr.].
2. Tekst proektu Zakonu Ukrainy pro Biuro finansovykh rozsliduvan [Text of the draft Law of Ukraine on the Bureau of Financial Investigations] № 1208-2 vid 18.09.2019 (do druhoho chytannia vid 13.11.2019). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887 [in Ukr.].
3. Biudzhetni kodeks Ukrainy [The Budget Code of Ukraine] vid 8.07.2010. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukr.].
4. Nazar, Yu. S., & Prots, I. M. (2018). Administratyvna ta finansovo-pravova vidpovidalnist za porushennia biudzhethnoho zakonodavstva [Administrative, financial and legal liability in violation of budget legislation]. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 172 [in Ukr.].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] vid 5.04.2001. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [in Ukr.].
6. Franchuk, V. I., Pryhunov, P. Ia., & Melnyk, S. I. (2017). Bezpekova diialnist: systemnyi pidkhid [Security Activity: A Systematic Approach]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Serii ekonomichna, 1, 154–163 [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 27.11.2019
прийнята до друку 24.12.2019*

*The article: is received 27.11.2019
is accepted 24.12.2019*